

**Бригадни генерал
проф. др Митар
Ковач, начелник
Управе за
планирање
и развој**

Знање – сила успеха

**О актуелним активностима
Управе за планирање и развој,
о финансирању опремања Војске
средствима НВО, развојним
пројектима и сарадњи са
институцијама у систему одбране
и изван њега, разговарали смо
са начелником Управе
за планирање и развој
Генералштаба Војске Србије
бригадним генералом
проф. др Митром Ковачем**

Бригадни генерал проф. др Митар Ковач нови је начелник Управе за планирање и развој Генералштаба Војске Србије (Ј-5). У његовој каријери испреплитан је рад у јединици и Институту. Младе године обележио је рад у трупи. После завршене Војне академије – Смер артиљерија био је командир вода у Лесковцу, па девет година командир батерије, потом заменик команданта дивизиона и командант дивизиона. На дужност команданта артиљеријског пука у чину капетана прве класе постављен је 1993. године. Потом одлази у Институт ратне вештине и тамо пролази пут од истраживача до начелника одељења. Доктор војних наука постао је 1996, а генералштабно усавршавање завршио је 2002. године. Од 2004. начелник је Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране, а онедавно начелник Ј-5. Питамо га, најпре, како се снашао на новој дужности.

– Суштински, војска ми никад није била далека. Ово је примењени део свега што сам радио заједно са колегама у Управи за стратегијско планирање. И није ми требало пуно времена да се снађем. Људе који овде раде упознао сам раније током различитих форми заједничког рада. Сретали смо се током школовања, па у разним облицима специјалистичког стручног усавршавања, и мислим да само настављам започете процесе и да нема великих прекида у раду ни у ком смислу.

□ *Које су актуелне активности Управе за планирање и развој?*

– Реализацијом бројних задатака у области планирања употребе Војске, организације, мобилизације, развоја и опремања, Управа за планирање и

развој допринela је убрзаном процесу организацијско-мобилизацијских промена у Војсци и унапређењу планирања, развоја и опремања Војске. У току су бројне активности на унапређењу планирања рада, професионализације и опремања савременим наоружањем и војном опремом, организације и мобилизације Војске.

Развој, ревизија и координација дугорочних планова употребе Војске Србије, а и учешће у планирању одговора на кризе, стални су задаци и извршавају се у складу са постављеним динамичким планом и задатим роковима.

План употребе Војске Србије је јесте основни документ на основу кога се израђују сви остали планови и наређења који се односе на развој, мобилизацију, обуку, борбену готовост и употребу Војске. Саставни је део *Плана одбране Републике Србије* и на основу њега дају се потребни елементи за израду појединих докумената планова осталих структура одбране.

Важно је истаћи да су функције које извршава Управа за планирање и развој у непрекидној и непосредној зависности, јер се планови употребе валоризују тек када се изврше сви постављени задаци у области организације Војске, мобилизације и опремања савременим НВО. Наравно, у обављању тих задатака непрекидно су укључене и остале управе Генералштаба и организацијске јединице Министарства одбране.

Када је реч о актуелним активностима, истичем да извршавамо бројне задатке у функцији професионализације Војске и у области планирања, набавке и опремања савременим средствима НВО.

□ *Рад свих организацијских јединица са којима сарађујете мора бити повезан и мора се одвијати према одређеним правилима?*

– Министарство одбрана и Војска јесу системи који имају традицију и у којима су процеси сарадње и координације у доброј мери утврђени процедурама и надлежностима, тако да је сарадња неизбежна. Нема помака ни у једној функцији ни у оквиру Генералштаба и његових управа или управа у организацијским целинама Министарства уколико нема одговарајуће координације и сарадње. У том смислу формирају се различити тематски тимови за решавање специфичних питања и проблема, те различите организационе форме заједничког рада, састанака, расправа. Значи, сарадња постоји и она је неопходна јер се већина функција, које су у организацијским формама Министарства, наставља преко организационе структуре Војске, на свим нивоима организовања – од стратегијског до тактичког.

□ *Нема дуплирања?*

– Има неких функција које се дуплирају, поготово у области организације, у логистичким функцијама, и мислим да ће се у наредном периоду те надлежности на нивоу управа морати рационализовати и објединити како не би једна те иста функција била заступљена и у Генералштабу и у некој организацијској целини Министарства одбране. Али, првенствено мислим да је већина дуплих послова у домену логистичких функција.

□ *Колика финансијска средства су ове године намењена за опремање Војске?*

– Планом опремања Војске за 2010. предвиђена су финансијска средства у износу од око пет милијарди ди-

нара. Ове године јасно је одвојен део који се односи на опремање ВС средствима НВО, и то је у надлежности Управе за планирање и развој (Ј-5). Други део, који се односи на опремање осталим средствима неопходним за функционисање Војске, у надлежности је Сектора за материјалне ресурсе МО. Таквом расподелом надлежности у планирању и реализацији опремања ВС створени су услови за ефикаснију реализацију набавке средстава НВО. Иако су, с обзиром на застарелост већег дела основних борбених система и смањена издвајања за потребе Војске, то скромна финансијска средства мораћемо да их усмеримо на приоритете, који су дефинисани плановима и програмским документима. У наредном периоду очекујемо издвајање већих финансијских средстава за опремање Војске.

□ *Код финансирања имамо ситуацију да се средства из једне фискалне године не могу пренети у другу, а чињеница је да се неки системи НВО развијају годинама па су за њих потребни стабилни услови финансирања. Како ћете решити тај проблем?*

– Нажалост, *Законом о буџету* није омогућено да се буџетска средства преносе. То јесте проблем код уговарања набавке сложених борбених система јер циклус опремања не може се спровести у току једне календарске године. Вероватно ће се у наредном периоду морати изнаћи модус вишегодишњег финансирања таквих пројеката, макар на двоогодишњем нивоу. То је искуство и других држава, на пример Немачке.

□ *Раније се говорило да ће се новац који се буде обезбедио продајом војних непокретности трошити на опремање Војске и куповину станова, а данас се једино прича о становима. Да ли се још заиста рачуна на део тих средстава за опремање?*

– Пракса је указала на нешто другачији однос према том питању. Наиме, економска ситуација и немогућност потенцијалних купаца да издвоје већа финансијска средства, и условно, слаба динамика реализације конверзије непокретности, било да је реч о размени или продаји, онемогућава или у малој мери омогућава да се већина тих средстава усмерава у правцу опремања. Дакле, потврдило се оно што се десило и у многим државама које су прошле процес реформе и опремања и модернизације војске пре нас – ни оне нису успеле да изврше одговарајућу конверзију тих непокретности у модернизацију војске. И наша очекивања су скромна па не видимо ту реалне шансе за неко озбиљније издвајање средстава за опремање.

□ *Како ће се онда набављати сложенији борбени системи?*

– Набавке сложенијих борбених система вероватно ће бити по принципу или на начин како је то урађено у земљама у окружењу које су примерене за поређење. Они су све то урадили условно „ванбуџетским средствима“, односно посебним државним аранжманима, или посебно предвиђеним средствима у *Закону о буџету* за опремање.

□ *Да ли ће паре које смо дужни због афере сателит бити искористене да се за Војску набаве нека средства од Израелаца?*

– Могу да кажем да се чека одлука Владе и да ће се формирати комисија која ће свакако покушати да умањи већ причињену штету.

Кадар

– Док сам био на претходној дужности борио сам се, нажалост неуспешно, да се позиција научноистраживачког и наставничког кадра препозна као једна од најбитнијих у систему јер се једино помоћу научноистраживачких пројеката и едукацијом младог кадра може најбрже добити нови квалитет. У три-четири наврата покушавао сам да то презентујем, али није било ефеката у пракси, иако су постојали одговарајући закључци комисија, тела, савета која се баве питањима научноистраживачког рада.

У наредном периоду вероватно ће се испољити више осетљивости према том питању како бисмо добили потребан квалитетан подмладак у нашим научноистраживачким установама. Једном изгубљене способности у креативном раду тешко се враћају у систем. Кроз историју је потврђена правилност да опрема и оружје када дођу „тешка времена“ могу се купити али знање и креативност кадра не могу. Ту је потребан континуитет и у њима лежи она невидљива сила која доводи до успеха па и до победе у рату и оружаним сукобима.

Познато је да је инвестиција у науку, знање а самим тим и у нови квалитет најисплативија инвестиција. То важи за све делатности у друштву, па самим тим и за војну делатност. Без нових знања нема квалитативно нове праксе. Афирмација војног школства јесте у функцији нових знања и нове праксе. По знању и креативности у војној делатности препознати смо и цењени у свету, па и због тог разлога вероватно ћемо томе придавати још већи значај, јер су способности кадра предуслов суштинског развоја Војске.

□ *Како могу држава и војска да се заштите од неких уговора које појединци потпишу у њено име у иностранству?*

– Законом и радом легалних институција државе. Треба ценити људе који раде у систему и поштују процедуре рада, предлагања, јер тада нема субјективних одлука. Зато сам и мало пре рекао да је суштина у планском раду. Заиста, кад није постојао овакав систем планирања, програмирања, буџетирања, када нису били спрегнути циљеви и могућности, онда су се одлуке доносиле у уским круговима, и уз утицај формалног ауторитета и моћи функција, а без знања оних који су процедурално надлежни да предложе шта би требало, а шта не. Код ове афере та одлука је донета мимо утврђене процедуре, на нивоу државе и на том нивоу се и може решити.

□ *Колико ви у Управи Ј-5, која је једна од најјачих у Генералштабу, можете да утичете на то шта ће се куповати из иностранства?*

– На основу планских и програмских докумената Војска у потпуности утиче на то шта ће се набављати од средстава, које су њихове карактеристике и количина. Процедура набавке спроводи се у организацијској целини МО у Сектору са материјалне ресурсе, у складу са прописима, надлежностима у оквиру Управе за снабдевање. И ту постоји потпуна спрега. Нико нема монопол, него надлежности и одговорност су основа процеса. Значи, Војска исказе потребе и то не дефинише само ова управа, она ради извесна програмска и планска документа која се верификују на нивоу Колегијума начелника Генералштаба и иза којих наравно стоји начелник Генералштаба у складу са овлашћењима утврђеним законом. Прослеђују се предлози, у форми Плана опремања, надлежним организационим целинама Министарства одбране и онда долази до њиховог извршења.

□ *За којим средствима НВО је исказана посебна потреба на средњорочном и дугорочном плану?*

– Првенствено ће се опремати јединице ВиПВО и већ је познат став о набавци вишенаменског авиона, радара и неких система ПВО, чиме би се потпуно интегрисао систем ВиПВО у концептуалном модерном смислу, сагласно решењима неких држава примерених нама, као што су Мађарска, Чешка и друге.

Професионализација

– У овом тренутку кључни моменти професионализације Војске јесу доношење одлуке Народне скупштине о престанку служења војног рока, попуна јединица Војске професионалним војницима по мирнодопској формацији, обезбеђење нормативно правног оквира за добровољно служење војног рока и ангажовање активне резерве, преласка на добровољно служење војног рока и дефинисање питања и проблема који ће се јављати у јединицама Војске, те последица замрзавања служења војног рока и начина њиховог решавања.

Завршетком пријема професионалних војника неће бити завршен процес професионализације. Остаје пуно посла. Али ће тежиште након пријема у наредној години бити на обуци јединица и команди у складу са мисијама и конкретним задацима утврђеним за сваку јединицу посебно.

Мобилизација

– У оквиру реформе система одбране и доношења низа законских и нормативних аката потпуно је дефинисана област мобилизације. Министарство одбране и Војска Србије израдили су нормативни документ – *Правило о мобилизацији* (у фази усвајања), као основу за планирање мобилизације. Новим *Правилном* битно се мења та област и квалитетније су уређене радње и поступци и процеси у припреми и извршењу мобилизације.

Управа за планирање и развој (Ј-5) у тој области непрекидно сарађује са свим организацијским јединицама ГШ ВС, командама, јединицама и установама Војске Србије, са надлежним управама из Министарства одбране и регионалним центрима МО.

Такође веома висок приоритет има и опремање за другу мисију Војске, као и декларисаних јединица, у оквиру Програма *Партнерство за мир*.

□ *Управа за планирање и развој носилац је планирања научноистраживачке делатности за Војску Србије. На које развојне пројекте рачунате?*

– Значајан број научноистраживачких задатака у научноистраживачким установама реализује се у складу са потребама које исказује Војска. То су развојни пројекти на којима се ради тежишно у Војнотехничком институту, а у сарадњи са Техничким опитним центром и осталим научним установама у систему одбране и у држави. Приоритети истраживања и развоја јесу у областима авијације, муниције свих калибара, противоклопне борбе, звукометријског извиђања, радиогониометрије, беспилотних летилица и АБХО средстава.

□ *„Нора“ 552, „ласта-95“, два су значајна извозна пројекта. Актуелни су и пројекти самоходне хаубице 122 мм Д30/40 СОРА, мини беспилотне летилице „врабац“, противоклопног ракетног система „бумбар“. Да ли су и они на вашој позитивној листи?*

– Већина наведених пројеката развија се по захтевима и за потребе Војске. Школски авион *ласта* јесте приоритетан развојни пројекат. Налази се у завршној фази развојних испитивања, а ускоро ће започети и завршна испитивања у ТОЦ-у. Резултати говоре да је реч о изузетно добром авиону те класе, а за потребе Војске већ је уговорена набавка 15 авиона, од чега до краја ове године треба да се из фабрике *Утва* у Панчеву испоруче четири. Остали авиони за Војску Србије требало би да се испоруче до половине 2012. године.

Противоклопни ракетни систем *бумбар* такође је развојни пројекат ВС и налази се у завршној фази. Није реализован предвиђеном динамиком због недостатка финансијских средстава. Планирано је да се заврши до краја године, након чега би се започело опремање јединица. Беспилотне летилице развија ВТИ, а Војска има утврђене захтеве за наведеним средствима и уколико се развојем постигну потребне карактеристике, њима ћемо се опремати у складу са расположивим финансијским средствима. За опремање беспилотним летилицама у ВС израђена су потребна програмска документа.

Када је реч о самоходним артиљеријским оруђима 155 мм и 122 мм, Војска је помогла у развоју тих система, чак смо и исказали потребу за оруђем за ватрену подршку, али то није приоритет опремања у средњорочном периоду. Набавка се планира у складу са финансијским могућностима у периоду до 2020. године.

□ Ви сте артиљерац и како можете да објасните колегама родовцима да модернизација артиљеријских система није у приоритету за наредни средњорочни период.

– Можда би неко и рекао да ја као артиљерац стављам то питање у други план. Али, треба бити реалан. Није спорно да је реч о успешним развојним пројектима од којих многи имају ефикасне резултате у току опитовања, а и добре извозне успехе, на пример *нора Б52*. Мислим, међутим, да се у исказаним планским и програмским документима не може дати приоритет тим системима. Наша војска за сада располаже солидним артиљеријским оруђима – хаубицама, топ-хаубицама и топовима са неистрошеним ресурсима, али постоји потреба за осавремењавањем елемената командно-информационих система – од сензорског, комуникацијског, система за управљање ватром, за обраду података, за доставу података на оруђа, односно за скраћивањем времена реаговања артиљеријских јединица и извршавањем задатака у реалном времену.

Дакле, набавка нових система јесте у плану, али не у овом периоду до 2015, управо због немања довољно финансијских средстава. Свако би волео и желео да има те самоходне системе у наоружању.

□ Докле се стигло у реализацији сложеног пројекта Медела опремања војника пешадинца?

– Овај пројекат обухвата четири подсистема са 28 нових средстава НВО. Услед познатих финансијских проблема у многим сегментима није се ишло утврђеном динамиком реализације тог пројекта. Завршена су три подсистема, док је подсистем за обезбеђење аутономности на бојишту у фази реализације. До краја године очекујемо да ће бити завршен развој и средстава у оквиру тог четвртог подсистема. У току је верификационо испитивање модуларног ранца у ТОЦ-у, а испитује се и нов дезен маскирне униформе за војнике. Надамо се да ћемо током године добити нову униформу са дигиталном шаром.

Мислим да је сазрело време да схватимо како не можемо добити највећи светски ниво за најнижу цену и да то увозимо од неког. Потребно је да у складу са могућностима домаће индустрије добијемо задовољавајућу униформу која је конкурентна решењима у окружењу. И мислим да је нова униформа добар паралелни ход са завршетком процеса професионализације и преласка на тежишне циљеве у наредној години – обуку новооснованих или новопопуњених јединица са професионалним војницима.

□ Поред завршних испитивања средстава из домаћег развоја, у Техничком опитном центру проводе се и верификациона опитовања иностране опреме реномираних произвођача у свету. За неке је то непотребан посао, а шта Ви мислите?

– Добро је да Војска има институцију као што је ТОЦ, која у последње време подиже капацитете осавремењавањем полигона, ла-

Планирање употребе

– Управа за планирање и развој носилац је функције планирања у Генералштабу Војске. У оквиру те функције јесу планирање употребе Војске Србије и послови који се односе на планирање развоја, опремања, организације и мобилизације. Планирање употребе спроводи се коришћењем методологије која је разрађена привременим Упутством за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије, донетим 2008. године. То Упутство је, ради интероперабилности, израђено на основу сличних докумената која користи већина савремених армија и до сада је опитовано у командама и јединицама Војске. До краја ове године планирана је израда коначне верзије Упутства и оно ће бити усвојено као трајно. У току је и верификација Доктрине планирања, у којој је утврђен методолошки оквир и процес функције планирања у домену надлежности и послова који се реализују у Управи за планирање и развој.

Организација Војске

У складу са мисијама и задацима Војске, које су утврђене стратешким документима, реализује се организациона доградња. Такође нова Доктрина Војске Србије утиче на садржај, обим и динамику организационих промена. Тај процес је у знатној мери условљен и професионализацијом Војске. Све што се мења у организацији Војске има свој разлог, суштину и смисао. Свакој организационој промени предходи свеобухватна анализа оправданости тог поступка са аспекта ефикасности, ефикасности и економичности војне организације на свим нивоима командовања.

не у смислу квалитета производа који улазе у оперативну употребу. И она је ове године знатно активнија него пре четири-пет.

□ Каква је сарадња са институцијама ван система одбране?

– Управа за планирање и развој јесте по својој функционалној надлежности и области опремања и развоја упућена на сарадњу са бројним научноистраживачким установама у систему одбране, али и са научним установа у држави. Примера ради, успешно сарађујемо са свим универзитетима у Републици Србији, али и предузећима одбрамбене индустрије и осталим предузећима која се баве производњом и прометом НВО. На тај начин трудимо се да одржимо корак са савременим достигнућима у свету и да их применимо у нашој пракси како би у процесу опремања јединица Војске обезбедили савремена средства НВО. ■

бораторија, мерне опреме, обуком кадра, и све је више у стању да даје квалификоване анализе, оцене, процене ваљаности и испуњености тактичко-техничких захтева, који су декларисани у процесу набавке. Нормално је да и реномиране куће у свету не заслужују а priori поверење само што су такве. Пажњу и поштовање свакако, али је неопходно да се провери колико су испуњени неки тактичко-технички захтеви.

Наравно, не проверава се све, неки резултати се подразумевају јер су се у њих уверили наши испитивачи који су присуствовали опитовањима у тим реномираним компанијама. Ипак, кључне особине и захтеви проверавају се у нашим лабораторијама, као што су рад у температурном опсегу, у посебним условима бојишта, као што је поузданост рада у свим условима. У неколико примера то се потврдило као оправдано јер је у декларисаним вредностима писало једно, а опитовања су показала друго. Добро је да имамо ТОЦ јер фирме које продају Србији средства НВО морају да знају да имамо капацитете да њихов квалитет проверимо.

□ Да ли ћете и ове године помоћи Техничком опитном центру око модернизације полигона Никинци?

– Програм модернизације је већ отпочео и имамо амбиције да се у наредне две године осавремени део мерних средстава која ће давати далеко поузданије и прецизније податке. Опитни полигон у Никинцима неопходан је Војсци и развоју одбрамбене индустрије, а и од стратешког је интереса за државу. Ове године, планом опремања опредељена су средства за набавку савременог радара – што из буџета, што из прихода.

□ Карика која недостаје јесте контрола квалитета, онаква каква је некад била.

– Постоји она и данас. Нажалост, једно време је замрла, али се та функција ревитализује у кадровском, процедуралном и нормативном смислу и све више ће добијати на значају, јер ТОЦ и контрола квалитета морају бити механизми заштите Војске и система одбра-

Мира ШВЕДИЋ